

Video i Praksis

Tillegg i andre utgave
om å lage DVD-film

Skrevet og illustrert av Jarle Leirpoll

utdrag fra ISBN 82-993648-2-5

Jarle Leirpoll © 2002-2003

Bokas hjemmeside: www.leirpoll.com/vip/

Lag din egen DVD-film

Det har alltid vært vanlig å brenne hjemme, og aldri har det vært så populært som etter at DVD-brenneren kom. Nå kan alle med PC og Mac lage sine egne DVD-filmer uten å bli ruinert. Dessverre er det ikke bare å sette i gang, for det finnes et utall av formater og typer DVD plater, og ikke alle fungerer på alle brennere – ikke på alle DVD-spillere heller. Det er fort gjort å gå seg bort i formatjungelen. Ta en kikk på dette kapittelet før du kjøper DVD-brenner eller -spiller, så er du litt bedre rustet til å ta en klok avgjørelse. Og det vil du vel?

DVD plater og formater

Når du skal brenne selv har du i prinsippet 4 formater å velge mellom: DVD-R, DVD+R, DVD-RW og DVD+RW. Legg merke til at det forskjell på - og +. Det finnes også andre formater, som f.eks. DVD-RAM, men de kan ikke spilles av på DVD-spilleren i stua. De hopper jeg derfor lett over her. De fleste bruker altså ett av de 4 nevnte formatene.

Hva er forskjellen? Jo, de med RW betegnelsen kan brukes om igjen (Re-Writable), så du kan brenne en ny film på dem eller legge til/slette ting som er på plata. De uten W i navnet (bare R, for Recordable) brennes en gang for alle, og kan ikke brukes om igjen. Du bruker altså DVD±R når du skal brenne noe permanent, og DVD±RW når du vil ha mulighet til å forandre på ting senere. Hva er så best av + og -? Kommer an på hvem du spør...

De som står bak DVD+R formatet sier at de har best kompatibilitet med DVD-spillere, mens de som lager DVD-R sier at det er det de som har. Du får tro hvem du vil. Men når det gjelder DVD+RW og DVD-RW er det en som peker seg ut som bedre: DVD+RW kan skrives på uten å slette det som ligger på plata fra før. DVD-RW må slettes før du kan skrive på den igjen, og da må *alt* skrives på nytt. Hvis du har en DVD som er nesten full, og vil legge til ei lita fil, så må du skrive *alt* om igjen på DVD-RW, mens du med DVD+RW kan skrive bare den ene fila. DVD+RW er en smartere løsning enn DVD-RW.

Men det er andre ting enn smarthet som bestemmer hvilket format du skal velge. Du vil sikkert gjerne kunne spille av DVD-filmen din på DVD-spilleren i stua? Da må du brenne i et format som den kan lese. Er du i tvil, så ta en kikk på oversikten på www.dvdrhelp.com/dvdplayers.php. Der har de samlet informasjon om massevis av DVD-spillere, og hvilke formater de kan lese.

OK – men hva med brenner, hva må jeg tenke på?

Brenneren må kunne brenne den type plater du vil bruke. Noen brenner bare DVD-R og DVD-RW og noen brenner bare DVD+R og DVD+RW. Noen brenner ikke RW i det hele tatt. Det er ingen grunn til å velge bort noen formater, for nå kan du kjøpe DVD-brenner som brenner alle de 4 formatene DVD±R og DVD±RW. Gjør det, selv om den koster et par hundrelapper ekstra, da velger du i hvert fall ikke feil. Så får du bare passe på å kjøpe riktig type plater...

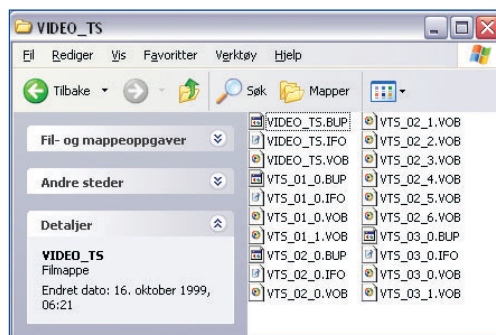
Hvilket format skal du så brenne i for å være 100 % sikker på at den kan spilles av i alle DVD-spillere? Sorry, det finnes ingen garantier. Skal du være helt sikker må du få et firma til å trykke DVD-plater for deg, og det koster en smule mer enn å brenne selv. En stor smule.

DVD-video

DVD-video kom i 1996 (først i Japan, så til USA i 1997, og Europa i 1998). For oss er det interessant hvordan man lager video på DVD. Og video på DVD er rett og slett videofiler og litt tilhørende lyd, menyer og tekster som er brent på en DVD og lagt i et bestemt filsystem med bestemte navn på mapper og filer. I tillegg er det begrensninger for hvor høy bitrate man har lov til å ha på signalstrømmen, og hvilke video- og lydformater man kan komprimere i.

Selv om videofilene (nesten alltid) er MPEG-2 filer, så heter de noe annet. De heter VOB, som betyr Video Object. Her er filoversikten fra VIDEO_TS mappa til The Matrix DVD-en:

VIDEO_TS mappa
til The Matrix

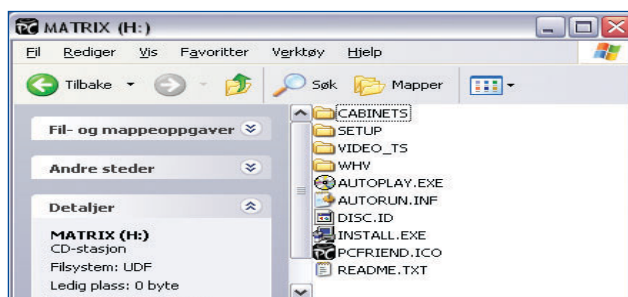
Dette kan virke litt kryptisk, men det er ikke så ille som det ser ut. Når du vet hva forkortelsene står for, så blir alt mer forståelig (hvis du kan engelsk).

VOB	– VIDEO OBJECT. EN VIDEOFIL, OFTEST MPEG-2
VTs	– VIDEO TITLE SET. EN SAMLING VOB FILER, SOM TIL SAMMEN UTGJØR EN FILM
PGC	– PROGRAM CHAIN
CSS	– CONTENT SCRAMBLING SYSTEM. KOPIERINGSSIKRING
IFO	– INFORMASJONSFIL MED INFO OM KAPITLER, TEKSTING OG LYDSPOR
BUP	– BACKUP AV IFO FIL – BRUKES HVIS IFO FILA ER SKADET. UTEN IFO FIL KAN IKKE DVD-EN SPILLES AV, SÅ DERFOR HAR MAN EN BACKUP

Slik kan vi se at VTS_01_0.VOB på The Matrix DVD-en på forrige side er en videofil som tilhører Video Title Set 01. At den har betegnelsen 0 betyr at det er menyen for denne tittelen. VTS_01_1.VOB og oppover er selve filmen, og ettersom hver VOB fil ikke får lov til å være større enn 1 GB så splittes filmen i flere VOB filer.

Når du putter inn en DVD i en DVD-spiller leter den etter informasjon i VIDEO_TS mappa. Ting som er lagret utenfor den mappa vil bli ignorert av en DVD videospiller, men kan leses av en DVD-spiller som sitter i en PC eller en Mac.

Filer og mapper på The Matrix DVD-en. Alt utenfor VIDEO_TS mappa ignoreres av vanlige DVD-avspillere, men kan leses av PC og Mac med DVD-spiller

På mange DVD-filmer vil du finne en AUDIO_TS mappe også. Men nå brukes nesten utelukkende Dolby AC3, PCM-lyd eller DTS, og de lagres sammen med bildet i MPEG-fila. Det kalles Multiplexing. AUDIO_TS mappa er derfor nesten alltid tom.

Lovlige video- og lydstandarder på DVD (PAL)

Video: Opptil 9,8 Mb/s MPEG-1 eller MPEG-2, oppløsning 720x576 pixler, 352x288 (VCD standard, Video CD) eller 352x576 (CVD standard, China Video Disc). 25 frames/sekund.

Lyd: Opp til 8 spor med Dolby Digital, DTS, PCM (ukomprimert), MPEG-1 Layer2, men et spor må ha enten Dolby Digital eller PCM lyd.

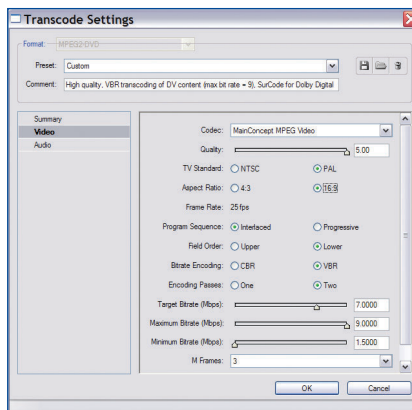
Annet: Menyer, stillbilder, tekster (subtitles) etc.

For NTSC gjelder andre standarder.

Bitrater til lyd og bilde

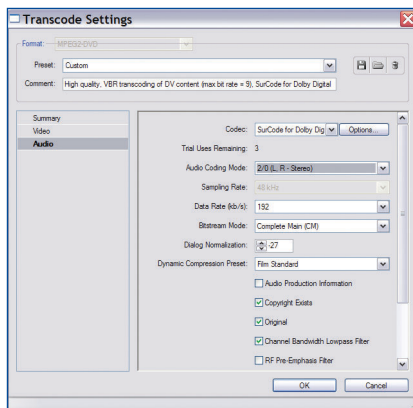
Fordi DVD reglene ikke tillater høyere bitrate enn 9,8 Mb/s må du budsjettere stramt med bits. De første DVD authoring programmene (de du lager DVD menyene og setter sammen videoklippene til en DVD med) som

kom kunne bare lage PCM (ukomprimert) lyd, og det var ille. Stereo PCM lyd i 48 kHz som standarden krever, tar 1,5 Mb/s, så man får igjen bare 8,3 Mb/s til bildet. (I praksis litt mindre, fordi vi gjerne vil ligge litt under max bitrate). Det er fortsatt høyt, men med VBR får vi veldig høye bitrater ved store bevegelser. Når vi må redusere maksimum bitrate for bildet, får vi litt redusert kvalitet på bildet fordi vi får færre bits til rådighet når de trengs mest.

Du kan sette bitraten som du vil, men pass på at bildekvaliteten blir akseptabel

Med AC-3 koding av lyden får du mer plass til video, og dermed bedre bildekvalitet enn med PCM-lyd

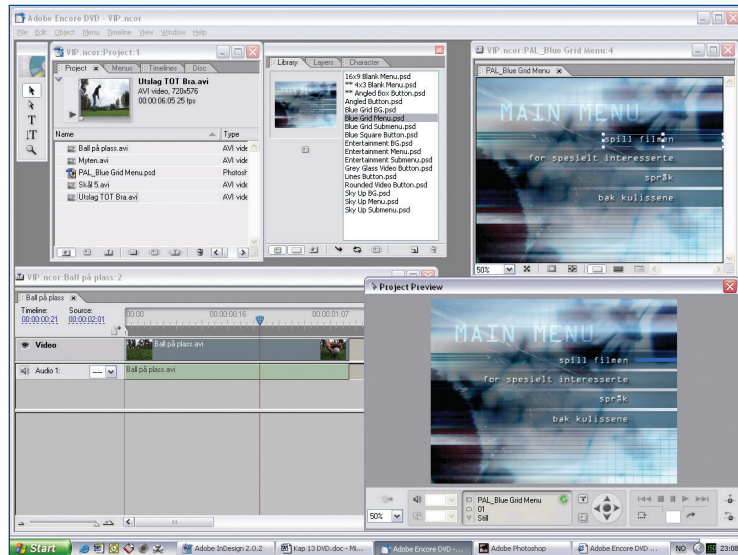
Det er bedre å komprimere lyden i Dolby Digital (AC3), enn å bruke PCM, for da kan vi få omtrent samme kvalitet på lyden med en bitrate på bare 192 Kb/s (Stereo 2.0). Da får vi frigitt verdifull plass til høyere bitrate for bildet.

DVD Authoring

For å sette sammen filmene dine til en DVD, med menyer og alt som hører til, trenger du et DVD authoring program. Der kan du importere de ferdig redigerte filmene dine, lage menyer med din egen layout, legge til teksting, flere språkversjoner på lyden, lysbildeshow etc. Pass på at programmet har en god MPEG koder, og at det kan lage AC3 lyd. Det er også en fordel om du selv kan lage bakgrunner og utforme knapper og

menyer som du vil. De enkleste programmene lar deg bare bruke noe få forhåndsbestemte layouts og menyer. De blir du rimelig fort lei...

Skjerm-bilde fra
Adobe Encore
DVD authoring
program

Hvis du bare skal lage en enkel DVD hvor det ligger bare en film, og du ikke trenger noen meny eller annet stasj, så kan de fleste redigeringsprogrammer nå lage en DVD for deg rett fra tidslinja. Bare velg "Eksport til DVD", og sett i gang brenneren.

Brennehastighet

Det tar tid å brenne så store datamengder som man får på en DVD. 4,7 GB, som er det man får plass til på en hjemmebrent plate, tar ca. 15 minutter ved 4x brenning. 4x høres kanskje sakte ut for den som er vant til 40x på en CD-brenner. Men 1x på DVD er 1,38 MB/s – omtrent 9 ganger raskere enn 1x på en CD-brenner (150 kB/s)

Betegnelser på DVD-størrelse

Kanskje har du lest om DVD5, DVD9 og DVD10? Det er bare noen enkle betegnelser for å beskrive kapasiteten til DVD-plata, avrundet opp til nærmeste hele tall. Vær obs på at 1 GB i DVD-sammenheng er nøyaktig en milliard byte. (Det vanlige i datasammenheng er at man opererer med 1024 og kaller det 1000. 1 kB er altså ikke 1000, men 1024 byte. På en DVD er 1000 akkurat 1000).

STØRRELSE	SIDER	LAG PR. SIDE	KAPASITET	BRUKSOMRÅDE
DVD-5	1	ENKEL	4.70 GB	HJEMMEBRENNING
DVD-9	1	DOBBEL	8.54 GB	KJØPE- OG LEIEFILM
DVD-10	2	ENKEL	9.40 GB	
DVD-18	2	DOBBEL	17.08 GB	

DVD VR

Et spesielt format er DVD VR, som brukes i DVD-opptakere som du kan bruke som det var en VHS-spiller, for eksempel til å ta opp TV-sendinger. Med DVD VR kan du ta opp flere snutter på en plate, og slette noen av dem og beholde andre. Menyen oppdateres og gjenspeiler forandringene. Dette er mulig fordi det brukes RW plater, og dermed kan man slette og ta opp å på nytt uten problemer. Nesten – for sletter du en times opptak fra en DVD VR, så får du ikke automatisk mer plass på plata. Plata må "defragmenteres" før den ledige plassen kan brukes. Heldigvis holder spilleren stort sett orden på dette selv. Nå har det også kommet PC-programmer som kan lage DVD VR plater. Det betyr at du kan lage samle-DVD-er med dine egne filmer, og oppdatere dem, legge til knapper på menyen og flere filmer etter hvert som du redigerer nye ferieminner. Småkjekt!

DVD VR deles i DVD-VR og DVD+VR. DVD+VR bruker DVD+RW plater, og kan i følge reklamen spilles av på vanlige DVD-spillere. Det kan ikke DVD-VR plater...

Avspilling av de hjemmebrente filmene dine

Hvis du er heldig, eller har planlagt godt og vet at DVD-spilleren din kan lese den typen plate du har brent på, så kan du se på filmen på TV-en din. Frittstående DVD-spillere og PlayStation II maskiner er nok vanligst i de fleste stuer fortsatt. Men det går også an å se DVD-film på PC og Mac. Da trenger du en DVD-spiller i maskinen, og et program til å spille av med. Windows Media Player 9 har støtte for DVD-avspilling, men gjør ikke så god jobb som de programmene som er laget bare for DVD-avspilling. Som regel følger det med et gratis DVD-avspillingsprogram når du kjøper en DVD-spiller til PC eller Mac. Bruk det, og sørg for å ha en oppegående prosessor og nok RAM, så slipper du hakkete bilder og lyd.

Kilder

Mac & Carry Magasinet nr. 4 1999 om DV og FireWire

<http://www.adamwilt.com> om DV

<http://www.sydfield.com> om den klassiske fortellermodellen

<http://www.akersmic.no> Akers Mic sine guider om hjemmekino

Geir Eriksen – Fortellerteknikk og dramaturgi for film og fjernsyn, Vett og Viten 2000, ISBN 82-412-0011-0

Finn Jacobsen – Videologi, Amalie forlag 1991, ISBN 82-992516-1-3

Ola Olsson, Hur man börjar en film, TM, Mai 1979

Arne M. Larsen – Videojournalistikk – tre ønsker oppfylt på en gang?, Gimlekollen Mediesenter, 2000

Dramatiske indgange og muligheder til fiktion og fakta, kompendium, Kirsten Rask, 1993

Roland Lewis – Lag din egen video, Schibsted 1988, ISBN 82-516-1197-0

Philip De Lancie and Mark Ely – DVD Production, a practical resource for DVD publishers, Focal Press 2001, ISBN 0 240 51611 7

Jim Taylor – DVD Demystified, McGraw-Hill Companies, Inc. 2000
ISBN 0-07-135026-8

<http://www.antonbauer.com/handbook/handbook.html> om batterier, batterilading og ”hukommelse” i Ni-Cd batterier

Epilog

Hvis dette ga mersmak, og du fikk lyst til å vite mer om dette spennende faget, så kan jeg anbefale to norske bøker: *Videologi* av Finn Jacobsen og *Fortellerteknikk og dramaturgi* av Geir Eriksen. Begge er skrevet på et forståelig språk, og er fulle av praktiske eksempler.

På utenlandsk finnes det massevis – ta et søk hos amazon.com og du vil finne hundrevis av titler.

Hvorfor hester på bildene? Hester er ute i frisk luft, og lukter ikke så verst. Griser, for eksempel, lukter ille, og er mest innendørs. Hvorfor de to jentene? Billig arbeidskraft. I tillegg til et beskjedent honorar måtte de bare holdes med is og brus.

De fleste valgene i prosessen med å skrive og illustrere denne boka er gjort ut fra to hensyn: Jeg er lat, og jeg er gjerrig. To av de beste drivkreftene som finnes for å få *gjort* ting i livet! Uten late, gjerrige folk ville ikke verden sett mange nye oppfinnelser, for nesten alle oppfinnelser gjøres for at vi skal spare penger eller få et lettere liv. Tenk litt på det du, neste gang du kommer borti en lat og gjerrig person!

Nå må du ut og filme.

Forresten...

Kjenner du noen som har første utgave av denne boka? Si til dem at de kan laste ned ekstrakapitlet om DVD brenning og DVD-video gratis fra bokas hjemmesider. Det gjelder også ekstra avsnitt om batterier. Du finner filene på www.leirpoll.com/vip/

rulletekst

tekst og foto
Jarle Leirpoll

foto av TV-skjerm s. 6
Rune Aasen

fotomodeller
Marte T. Leirpoll
Silje Lien

gitarist
Anders T. Leirpoll

løpende mann
Terje Tyseng

baby
Magnus Tyseng Surén

konsulent
Gudmund Stjernvang

regi
Jarle Leirpoll

spørsmål eller kommentarer?
leirpoll@online.no
www.leirpoll.com/vip/